

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Unga brottsoffer

**- En tvärsnittsstudie om brottsutsatta ungdomar med
utländsk respektive svensk bakgrund i Skåne**

Daniella Horvat & Kent Håkansson

Kandidatuppsats (SOPA 63)
VT 2017
Handledare: Martin Bergström

Abstract

Author: Daniella Horvat & Kent Håkansson

Title: Juvenile victims of crimes - a cross-sectional study about juveniles with foreign background compared to juveniles with Swedish background in Skåne.

[Translated title]

Supervisor: Martin Bergström

Assessor: Janicke Andersson

The aim of this study was to examine patterns among different groups of juvenile victims of offences against the person and crimes against their property by comparing victims in ninth grade with foreign background to those with Swedish background in Skåne. The study concentrates on exposure to threat, mugging, theft, physical abuse and sexual abuse. We conducted a statistical analysis based on a census, a survey that measures the entire target population, with a response rate of 78%. We found that ninth-graders with foreign background and ninth-graders with Swedish background is exposed to the same amount of criminal offenses against the person and crimes against their property. However, there is a difference regarding exposure to the individual offences which can be linked to the victim's ethnic background. Ninth-graders with foreign background report a higher exposure to mugging and physical abuse than ninth-graders with Swedish background.

Key words: Victimology, foreign background, juveniles, crime victim, ethnic background

Förord

Vi har insett hur viktigt det är med statistik och att kunna tolka denna, kanske särskilt för socionomer som ju arbetar med människorna som statistik ofta bygger på. Att mäta är att veta och ju mer vi vet, desto bättre kan vi arbeta med människorna vi möter. Vi hoppas med detta arbete kunna sprida vidare vårt intresse för statistik och den kvantitativa ansatsen till andra studenter och yrkesverksamma socionomer.

Vi vill rikta ett tack till de som har bidragit med kunskap och information under arbetet med denna studie. Vi vill tacka statistikern Mathias Grahn och enheten för samhällsanalys Region Skåne för tillgången till datamaterialet och för all hjälp vi fått. Vi vill också särskilt tacka vår handledare Martin Bergström för bra och tydlig feedback och givande diskussioner.

Daniella Horvat & Kent Håkansson

Helsingborg 160523

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Relevans för socialt arbete	2
1.2 Syfte och frågeställningar	4
2. Bakgrund	5
2.1 Begreppsdefinitioner	5
2.1.1 Brottsoffer - brott mot enskild person	5
2.1.2 Utländsk respektive svensk bakgrund	7
2.2 Teori	8
2.2.1 Olika livsstil beroende på bakgrund	8
2.2.2 Respondenternas livsstil	9
2.3 Orientering av kunskapsläget	10
2.3.1 Litteratursökning	11
2.3.2 Vilken statistik samlas in?	11
2.3.3 Unga brottsoffer med utländsk bakgrund	13
2.3.4 Brottsoffer med utländsk bakgrund	14
2.3.5 Unga brottsoffer	15
2.3.6 Internationellt	16
3. Metod	18
3.1 Kvantitativ tvärsnittsstudie	18
3.2 Datainsamling	18
3.3 Vårt urval	19
3.4 Mätinstrument	20
3.5 Statistisk dataanalys	22
3.6 Forskningsetiska överväganden	23
3.6.1 Informationskrav	24
3.6.2 Samtyckeskrav	24
3.6.3 Konfidentialitetskrav	25
3.6.4 Nyttjandekrav	25
3.7 Arbetsfördelning	25
4. Resultat	27
4.1 Beskrivande statistik	27
4.1.1 Internt bortfall	27
5. Slutdiskussion	33
5.1 Utsatthet för brott mot enskild person	33
5.2 Olika typer av brott mot enskild person	34
5.3 Beror det på ungdomens bakgrund?	35
5.4 Metodens förtjänster och brister	37
5.4.1 Bortfall	37
5.4.2 Typ 1 och Typ 2 fel	38
5.4.3 Självvarsstudier	39
5.4.4 Validitet	40
5.4.5 Reliabilitet	41
6. Slutsats	43
6.1 Framtida forskning	43
7. Referenser	44
7.1 Rättsfall	46

1. Inledning

Så sent som på 1970-talet i Sverige myntades begreppet brottsoffer för första gången (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001, s. 27). Detta är relativt sent med tanke på hur länge brott mot enskild person har begåtts och hur länge samhället har uppmärksammat och bestraffat gärningsmän. Även forskningen har kretsat kring gärningsmannen, snarare än offret, innan begreppet brottsoffer formades (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001, s. 57). Sedan dess har allt fler organisationer och myndigheter börjat fokusera på brottsoffer. Bland annat Brottsförebyggande rådet och brottsofferjouren har kommit ur detta ökade brottsofferperspektiv och fler lagar till fördel för brottsoffer har stiftats (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001, s. 63). Över tid har fokus flyttat mellan olika grupper av brottsoffer. Inledningsvis hade kvinnorörelsen en stor roll och fokuserade på kvinnor som brottsoffer, medan barn som brottsoffer hamnade i fokus under 1990-talet. Detta har fått konsekvenser i form av flera olika typer av stöd och hjälp till vissa grupper av brottsoffer och tillkomst av flertalet myndigheter och organisationer som arbetar för dessa typer av brottsoffer (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001, s. 60-69).

Det är tydligt att risken för att utsättas för brott mot enskild person varierar för olika grupper i samhället, där faktorer som ålder, kön och etnisk bakgrund spelar roll (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001, s. 91). En stor del av brott mot enskild person består av upprepade brott mot en liten del av befolkningen (Carlstedt 2001, s. 65-66). Det är viktigt att undersöka om någon grupp inom denna del av befolkningen är särskilt utsatt. *Nationella trygghetsundersökningen* visar att det är vanligast att ungdomar, kvinnor och personer med utländsk bakgrund, det vill säga de som själva är födda utrikes eller har två utrikes födda föräldrar, utsätts för upprepade brott mot enskild person (Command et al. 2017; Carlstedt 2004, s. 68). Ofta överlappar dessa grupper varandra, vilket är fallet för ungdomar med utländsk bakgrund (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001, s. 91). Överlag är ungdomar utsatta för brott mot enskild person i högre utsträckning än vuxna (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001). Att ungdomar blir utsatta för brott mot enskild person är särskilt allvarligt då detta påverkar ungdomens

utveckling och personlighet. Ungdomars tillit till omvärlden påverkas också negativt där de känner sig otrygga en lång tid framöver (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001, s. 97). Det har också visat sig att ungdomar i årskurs nio i Sverige med utländsk bakgrund är utsatta för brott mot enskild person i högre utsträckning än de med svensk bakgrund genom undersökningar gjorda med stickprov ur befolkningen. Ungdomarna i årskurs nio med utländsk bakgrund uppger dessutom högre utsatthet för separata brott mot enskild person som hot, rån, stöld och misshandel. Ungdomar med utländsk bakgrund visar också upp ett kraftigt försämrat psykiskt mående som konsekvens av att ha blivit utsatta för brott mot enskild person (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001, s. 96-100). Det enda brott mot enskild person som ungdomarna i årskurs nio med svensk bakgrund uppger sig vara utsatta för i högre utsträckning är sexualbrott (Frenzel 2016). Dessa skillnader gör att en komparativ ansats blir särskilt intressant när man undersöker unga brottsoffer med utländsk respektive svensk bakgrund. Då årskurs nio är en ofta undersökt grupp i dessa sammanhang, är det lämpligt att vi också undersöker årskurs nio för att möjliggöra jämförelser med andra studier (Frenzel 2016).

Skåne är en intressant region att undersöka i sammanhanget då 27 % av Skånes befolkning har utländsk bakgrund (Statistiska centralbyrån 2017a). Detta jämfört med Sveriges befolkning där 23 % har utländsk bakgrund (Statistiska centralbyrån 2017b). Bland barn och ungdomar är andelen med utländsk bakgrund ännu högre. Hela 29 % av barnen och ungdomarna i åldrarna 5-24 år har utländsk bakgrund i Skåne (Statistiska centralbyrån 2017). Det finns därför ett behov av att undersöka hur utsattheten ser ut bland ungdomar i årskurs nio i Skåne med utländsk respektive svensk bakgrund.

1.1 Relevans för socialt arbete

Statistik är ett viktigt underlag för politiska diskussioner och en förutsättning för demokrati (Statistiska centralbyrån 2017d). Statistik används för att visa hur en omständighet ser ut just nu och för att förutse kommande situationer. Statistiken är också ett viktigt planerings- och beslutsunderlag, för att myndigheter ska ha tillgång till ett väl anpassat underlag behöver det finnas en gemensam aktuell bild

över samhället (Statistiska centralbyrån 2017d). Genom att kartlägga hur utsattheten för brott mot enskild person ser ut bland ungdomar med utländsk respektive svensk bakgrund i Skåne, kan yrkesverksamma inom bland annat socialt arbete använda sig av denna kunskap i sitt arbete. Informationen kan bidra till en tydligare bild av ungdomar som brottsoffer, identifiering av särskilt utsatta grupper och förebyggande åtgärder i till exempel skolor och av socialtjänst. Många socialarbetare möter ungdomar, i skolan, på fältet eller på socialkontoret. Då så många som 47 % av ungdomar i årskurs nio uppger att de varit utsatta för brott mot enskild person, är det nödvändigt för socialarbetare att bli bekanta med problematiken (Frenzel 2016, s. 25). I en region som Skåne är det nödvändigt att vara medveten om eventuella skillnader i utsatthet som kan finnas beroende på olika bakgrundsfaktorer. Detta för att kunna identifiera och fånga upp utsatta individer eller de som befinner sig i en riskzon men även för att få en förståelse för hela områden där problematiken finns. Brott mot enskild person är dessutom de typer av brott som är mest kostsamt för samhället (McCollister, French & Fang 2010). Kan man avbryta den upprepade utsattheten för brott mot enskild person tidigt, så undviker vi att ungdomen hamnar i en utsatthetsspiral som kostar samhället mycket pengar (Carlstedt 2004, s. 68; McCollister, French & Fang 2010).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie blir således att, genom att jämföra utsatthet för brott mot enskild person bland ungdomar i årskurs nio med svensk respektive utländsk bakgrund i Skåne, se om vi kan upptäcka några samband i utsattheten för brott mot enskild person och i så fall vilka.

För att besvara syftet har vi tagit fram följande frågeställningar. Då syftet gäller regionen Skåne, gäller även alla frågeställningar regionen Skåne.

- I vilken utsträckning är ungdomar i årskurs nio med utländsk bakgrund utsatta för brott mot enskild person jämfört med ungdomar i årskurs nio med svensk bakgrund?
- Vilka typer av brott mot enskild person är ungdomar i årskurs nio med utländsk bakgrund utsatta för jämför med ungdomar i årskurs nio med svensk bakgrund?
- Vilka typer av brott mot enskild person är pojkar i årskurs nio med utländsk bakgrund utsatta för jämfört med pojkar i årskurs nio med svensk bakgrund?
- Vilka typer av brott mot enskild person är flickor i årskurs nio med utländsk bakgrund utsatta för jämfört med flickor i årskurs nio med svensk bakgrund?

2. Bakgrund

I detta kapitel presenteras den bakgrund som är viktig för att kunna förstå vår studie i sitt sammanhang. I bakgrunden återfinns begreppsdefinitioner, teori kring brottsoffers livsstil beroende på bakgrund och orientering av kunskapsläget.

2.1 Begreppsdefinitioner

Enligt ett socialkonstruktivistiskt perspektiv så konstrueras begrepp av människorna som använder dem, i ett särskilt sammanhang, vid en viss historisk tidpunkt (Wenneberg 2010). Detta innebär att betydelsen av olika begrepp kan ändras över tid. Därför behöver vi presentera hur studiens olika nyckelbegrepp har konstruerats och definierats.

2.1.1 Brottsoffer - brott mot enskild person

Brott mot enskild person är de brott som direkt drabbar en enskild fysisk person, den utsatta personen benämns brottsoffer. Brott mot enskild person utförs alltid av en eller flera gärningsmän som på något vis kommit i kontakt med brottsoffret. Målsägande är en juridisk term för brottsoffer och definieras i Rättegångsbalken (1942:740) 20 kap 8 som "den mot vilken ett brott har blivit begånget eller som har blivit förnärad av brottet eller som har lidit skada av det". Även om definitionen av målsäganden kan inkludera sekundära brottsoffer, så som familjemedlemmar till det primära brottsoffret, så avgränsar sig den vanligaste definitionen av brottsoffer till enskilda fysiska personer som direkt utsatts för brott mot enskild person (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001, s. 28). Denna definition exkluderar offer som drabbas i andra hand. Brott mot enskild person som inkluderas i studien är hot, rån, stöld, misshandel och sexualbrott (Frenzel 2016).

Ett hot innebär att någon hotar med brottslig handling för att framkalla allvarlig fruktan för den hotades egen hälsa eller egendom (Brottsbalk 1962:700 4 kap 5 §). Med rån menas, enkelt förklarat, att en person stjälar från någon annan med hjälp av hot eller våld (BrB 8 kap 5 §). Det spelar ingen roll om föremålet har något ekonomiskt värde eller inte för att det ska klassas som rån (Brottsrummet 2017).

Stöld innebär att någon olovligen tagit vad som tillhör någon annan med uppsåt att tillägna sig själv föremålet, desamma gäller här, värdet av föremålet har ingen betydelse för att brottet ska klassas som stöld (BrB 8 kap 1 §).

Misshandel enligt brottsbalk (1962:700) 3 kap 5§ innebär att någon "... tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader." I studien används begreppet misshandel dock något snävare och inkluderar händelser där personen blivit slagen så att denne behövde uppsöka läkare, skolsköterska eller tandläkare. Lindrigare fysiskt våld som inte resulterat i behov av vård, exkluderas ur studien då resultaten annars hade innefattat slag som inte kan inkluderas i begreppet misshandel i juridisk mening. Detta kan vara sådana slag som utdelats under skojbråk i skolan eller mellan syskon. Detta gör dock att det blir möjligt att vi missar slagen som skulle kunna rubriceras som ringa misshandel. Ringa misshandel är dock möjligt att samtycka till och är vid dessa tillfällen inte brottsligt, till skillnad från misshandel av normalgraden som inte går att samtycka till (BrB 24 kap 7§; Prop. 1993/94:130 s. 38). De flesta slag mellan ungdomar utdelas på skolan eller skolgården och risken är därför stor att slagen innefattar skojbråk som inte är brottsliga (Frenzel 2016 s. 27). Om två ungdomar bråkar med varandra och har för avsikt att i någon utsträckning tillfoga varandra smärta och övergående skador så som blåmärken, ligger det i situationen att det inte kan bli fråga om ansvar för något misshandelsbrott (NJA 1993 s.553). I en undersökning om hur ungdomar tolkar frågor kring misshandel i enkätundersökningar uppger ungdomarna att de bråk som sker mellan kompisar inte ses som misshandel i juridisk mening (Andersson 2011 s. 187).

Vi exkluderar alltså slagen som inte resulterat i behov av vård för att undvika att få missvisande siffror. Denna definition gör det också möjligt att jämföra med *Skolundersökningen om brott* (Frenzel 2016).

Vi använder oss av begreppet sexualbrott som i studien avser en oönskad sexuell handling. Begreppet är lämpligt då man i Brottsbalken kap 6 om sexualbrott återfinner de brott som innefattar oönskade sexuella handlingar. Det finns alltså

inte ett enda sådant brott i svensk lag som avser det vida begreppet “oönskad sexuell handling”, utan detta kan innefatta allt från våldtäkt till sexuellt ofredande.

Hot, rån, stöld, misshandel och sexualbrott är vanligt förekommande brott mot enskild person och undersöks ofta av till exempel Statistiska centralbyrån och Brottsförebyggande rådet (Command et al. 2017; Frenzel 2016). Det är lämpligt att vidare undersöka hot, rån, stöld, misshandel och sexualbrott bland ungdomar i årskurs nio i Skåne, då detta möjliggör en jämförelse med de tidigare gjorda undersökningarna.

2.1.2 Utländsk respektive svensk bakgrund

Vilka individer som anses ha utländsk respektive svensk bakgrund kan vara olika i olika sammanhang. Vad som i vardagligt tal avser utländsk eller svensk bakgrund behöver inte vara samma definition som används i mer formella sammanhang. Det finns säkerligen också de personer som identifierar sig med utländsk bakgrund, som andra anser har svensk bakgrund. I vissa sammanhang kan begreppen användas ytterligare vidare eller snävare (Hammar 2017).

Den definition av utländsk bakgrund som används av Svenska myndigheter är att personen är utrikes född eller är inrikes född med två utrikes födda föräldrar (Statistiska centralbyrån 2002). Denna definition är också den som används av Brottsförebyggande rådet och i Statistiska centralbyråns undersökningar (Frenzel 2016, s. 26; Statistiska centralbyrån 2017e). Definitionen av svensk bakgrund hos Svenska myndigheter är att personen själv är född i Sverige och har minst en förälder som är inrikes född (Statistiska centralbyrån 2002; Frenzel 2016; Statistiska centralbyrån 2017e). Om en person har släkt fler generationer tillbaka som är utrikes födda, så påverkar alltså inte det vilken bakgrund personen anses ha.

I studien använder vi oss av de vedertagna definitionerna av utländsk respektive svensk bakgrund (Statistiska centralbyrån 2002, Frenzel 2016). Begreppet utländsk bakgrund inkluderar därför ungdomar i årskurs nio som är födda utrikes eller har två utrikes födda föräldrar. Begreppet Svensk bakgrund inkluderar de

ungdomar i årskurs nio som är födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. Det är lämpligt att använda dessa definitioner som möjliggör framtida jämförelser med andra studier.

2.2 Teori

Många teorier kring brott mot enskild person har gärningsmannen i fokus för att förklara uppkomsten av brott. Sedan begreppet brottsoffer introducerades i det svenska språket har intresset för väckts för just brottsoffer och hur man kan förklara varför vissa personer blir utsatta för brott mot enskild person och varför andra inte blir utsatta (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001). Målet är alltså inte att lägga ansvaret eller skulden för brottet på offret, utan snarare att identifiera faktorer som kan göra att vissa personer blir utsatta (ibid).

2.2.1 Olika livsstil beroende på bakgrund

Det finns olika typer av teorier och förklaringsmodeller. Livsstilsteorin är en så kallad exponerings-och möjlighetsteori och menar att risken att bli utsatt för brott mot enskild person har med personens livsstil att göra. Teorin analyserar det sociala strukturella sammanhanget, såsom grannskap, skola och familj och vad som gör personer sårbara i dessa miljöer. Kombinationen av miljö och individens sårbarhet skapar möjlighet för en motiverad gärningsman att begå ett brott (Zaykowski & Campagna 2014, s. 454). Det antas finnas områden och tidpunkter vid vilka det är större risk att bli utsatt för brott för enskild person och att individer med en viss livsstil befinner sig vid dessa platser vid en viss tid. Livsstilen styr sannolikheten att individen exponeras för brott mot enskild person och högriskpersoner som är mer benägna att utföra brottsliga handlingar (Zaykowski & Campagna 2014, s. 454-455).

Ett grundantagande är att individer har olika livsstil beroende på en del demografiska och sociala faktorer. Etnisk bakgrund och ålder är faktorer som kan påverka risken för att bli utsatt för brott mot enskild person. Detta eftersom etnisk bakgrund och ålder i sin tur påverkar personens livsstil och därmed exponering för högrisksituationer och högriskpersoner (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001, s. 36).

Hindelang, Gottfredson och Garofalos som först lade grunderna för livsstilsteorin såsom den presenteras i Lindgren, Pettersson och Hägglund (2001, s. 36) menar att sociala rollförväntningar och strukturella begränsningar formar livsstilar. Dessa livsstilar placerar individer i situationer med olika hög risk. Dagens ungdomar löper stor risk att utsättas för brott mot enskild person då en modern livsstil innebär fler attraktiva föremål i det offentliga rummet och fler möjligheter för brottsutövaren. Många ungdomar äger en mobiltelefon eller andra värdefulla föremål, som dyra kläder och skor (Hindeberg 2004, s. 253). Ungdomar rör sig också över ett större geografiskt område än vad de gjorde förr. Skolorna ligger längre ifrån hemmen och allt fler ungdomar reser mellan separerade föräldrarnas bostäder. Då ungdomarna på grund utav dessa faktorer också får kamrater på olika områden i staden leder till en ytterligare ökning av rörligheten som inte står under vuxenkontroll (Hindeberg 2004, s. 253).

Livsstilsteorin förklarar dock inte i tillräcklig mån våld och andra brott mot enskild person inom familjen (Zaykowski & Campagna 2014, s. 455). En stor del av de brott mot enskild person som barn 0-12 år utsätts för begås av en vuxen i barnets närhet (Hindberg 2004, s. 241). Risken för små barn att utsättas för våld och sexuella övergrepp är störst i hemmet och det är mycket ovanligt att förövaren är en främling (Hindberg 2004, s. 243). När barnen kommer upp i en viss ålder förändras dock detta tydligt. Ungdomar i årskurs nio utsätts i högre utsträckning för brott mot enskild person av jämnåriga förövare och av främlingar (Hindberg 2004, s. 241). Vanligast är att ungdomen utsätts utanför hemmet - i skolan, på skolgården, gatan eller fritidsgården (Hindberg 2004, s. 254). Detta gör att teorin är särskilt lämplig att applicera på vår studie som ju undersöker ungdomar i årskurs nio.

2.2.2 Respondenternas livsstil

Vilken livsstil ungdomar i årskurs 9 har, kan variera oändligt. För att ändå få en bild av hur ungdomar i årskurs nio lever och vad deras liv kretsar kring, beskriver vi kort i detta avsnitt vad en ungdom i årskurs nio är och hur detta kan vara idag.

De flesta ungdomar som studerar i årskurs nio på grundskolan är femton till sexton år gamla, om ungdomen inte gått om eller hoppat över någon årskurs. Årskurs nio är den sista årskursen i den obligatoriska svenska grundskolan och efter årskurs nio kan ungdomen välja om den vill fortsätta studera på gymnasienivå. Mentalt så tänker och funderar ungdomar mycket och kan i denna ålder känna sig oövervinnliga ena dagen och väldigt sårbara och utsatta nästa (Socialstyrelsen 2015). Genom att byta både vänner, klädstil och fritidsaktiviteter mer än en gång, hittar ungdomen den egna identiteten och utforskar hur omgivningen reagerar på denna. Ungdomar är extra känsliga för påverkan i denna ålder, speciellt från sina jämnåriga. Ungdomar vill ofta också likna sina jämnåriga (Lalander & Johansson 2012). Skolan är en viktig arena för ungdomar, här får de utrymme för sociala aktiviteter och interaktioner som är viktiga för identitetsutvecklingen. Ungdomen tränar på att hitta sin plats i vuxenlivet, tar risker och prövar nya saker. Genom att göra saker som vuxna gör så börjar ungdomen lämna barndomen bakom sig och identifiera sig som vuxen både inför sig själv och andra (Socialstyrelsen 2015).

Idag använder sig ungdomar mycket av internet, både för information och kommunikation. Var och varannan person har idag en mobiltelefon eller teknikpryl med uppkoppling till internet. Detta resulterar också i att ungdomar bär med sig fler stöldbegärliga föremål än förr (Hindeberg 2004, s. 253). Sociala medier har gjort det möjligt att uttrycka sig och utveckla sin identitet även via internet. Att utsättas för kränkningar är något av det svåraste för en ungdom och sociala medier utgör ett relativt nytt forum även för sådant beteende (Statens medieråd 2015). Ungdomar i årskurs nio som utsätts för brott mot enskild person utsätts oftast utanför hemmet och av en jämnårig ungdom eller en främmande person (Lindgren, Pettersson och Hägglund 2001).

2.3 Orientering av kunskapsläget

I detta kapitel återfinns en redogörelse för tidigare forskning och annan kunskap i form av till exempel statistik. Inledningsvis presenterar vi de sökvägar vi använt oss av för att söka upp tidigare forskning.

2.3.1 Litteratursökning

För att söka litteratur och tidigare forskning använde vi oss av Lunds universitets sökmotor LUBsearch samt Lovisa bibliotekskatalog och även Lund University Publications. Vi avgränsade oss till granskade vetenskapliga artiklar och avhandlingar. Vi har även använt oss av Svensk nationell datatjänst (SND) och Statistiska centralbyrån när vi sökt tidigare rapporter och statistik. Vi har även använt olika myndigheter för att hitta information, till exempel Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket, Brottsförebyggande rådet.

Våra sökord: Barn och unga, utsatthet för brott, victims of crime, victimization, adolescent, youth & school.

2.3.2 Vilken statistik samlas in?

I Sverige finns en lång tradition av att sammanställa utsatthet för brott mot enskild person. Statistiska centralbyrån har sedan 1978 samlat in material om invånarnas oro för och utsatthet för brott mot enskild person (Estrada et al. 2013, s. 10).

Brottsförebyggande rådet är en annan myndighet som har gjort flera undersökningar, de ansvarar bland annat för *Nationella trygghetsundersökningen* som de har genomfört sedan 2006 (Command et al. 2017). De har även ansvar för att samla in material till *Skolundersökningen om brott - om utsatthet och delaktighet i brott* sedan år 1999. Innan dess så ansvarade Stockholms universitet för insamlingen av materialet mellan år 1995 och 1999 (Frenzel 2016, s. 12). I Skåne har man genomfört folkhälsoenkäter sedan år 2000 (Fridh et al. 2016, s. 6), dessa har vänt sig till åldrarna mellan 16-74 år. Två folkhälsorapporter gällande barn och ungdomar har genomförts, den första år 2012 och den senaste år 2016 (ibid).

Att samla in information om var personer är födda är numera standard i Sverige (Frenzel 2016; Fridh et al. 2016; Command et al. 2017; Göransson et al. 2011). Det är olika hur undersökningen väljer att formulera sina frågeställningar som bidrar till information om bakgrund. Även om undersökningarna inte alltid väljer att presentera resultaten i förhållande till respondenternas bakgrund så tillfrågas ändå respondenterna vart de och deras föräldrar är födda.

Vi kan se att det är relativt ovanligt att presentera en analys av resultaten där bakgrundsfaktorer framgår tydligt i undersökningar som berör barn och unga. Två rapporter som samlar in omfattande information om ungdomars och deras bakgrund är *Folkhälsorapport barn och unga i Skåne 2016* (Hädanefter *Barn och unga i Skåne 2016*) och Brottsförebyggande rådets *Skolundersökningen om brott 2015 - om utsatthet och delaktighet i brott* (Fridh et al. 2016; Frenzel 2016). Dessa undersökningar presenterar dock inte resultaten i anslutning till bakgrund i den utsträckning som skulle varit möjlig.

Barn och unga i Skåne 2016 vänder sig till 11868 elever i årskurs nio (Fridh et al. 2016, s. 9). Syftet med undersökningen är att få en bild av hur barn och ungdomar mår i Skåne. Den ställer frågor om livsvillkor, sociala faktorer, levnadsvanor och hälsa och berör områden som familj, fritidsvanor, alkohol och tobak, trygghet och kring brott mot enskild person (Fridh et al. 2016, s. 6). *Barn och unga i Skåne 2016* presenterar förekomsten av de olika bakgrunderna men analyserar inte respondenterna med utländsk respektive svensk bakgrund ytterligare utifrån brottsutsatthet (Fridh et al. 2016, s. 6). Således finns det ingen information om ungdomar med utländsk bakgrund är utsatta för brott mot enskild person i en annan utsträckning än ungdomar med svensk bakgrund eller om utsattheten för olika typer av brott mot enskild person ser olika ut. Presentationen av resultat uppdelat på kön är en betydligt mer använd strategi, här är både *Barn och unga i Skåne 2016* och *Skolundersökningen om brott 2015 - om utsatthet och delaktighet i brott* tydliga i sin presentation av skillnader mellan könen (Fridh et al. 2016; Frenzel 2016). *Hot och våld i skolan - en enkätstudie bland lärare och elever*, som har genomförts av arbetsmiljöverket (Göransson et al. 2011), är den studie som presenterat ungdomarnas resultat i förhållande till deras bakgrund tydligast.

När det gäller vuxna så kan man däremot se tydligare analyser av utsatthet bland de med utländsk respektive svensk bakgrund när man tittar på undersökningar om vuxnas utsatthet för brott mot enskild person. I *Nationella trygghetsundersökningen* finns en omfattande presentation av utsatthet kopplat till olika bakgrundsvariabler (Command et al. 2017). Detta gäller även *Hot och våld i skolan - en enkätstudie bland lärare och elever* där de vuxnas resultat presenteras i förhållande till bakgrund (Göransson et al. 2011).

2.3.3 Unga brottsoffer med utländsk bakgrund

Brottsförebyggande rådet genomför *Skolundersökningen om brott 2015- om utsatthet och delaktighet i brott* vart tredje år, sedan år 1995. Syftet med undersökningen är att studera utsatthet och delaktighet i brott över tid (Frenzel 2016). Undersökningen studerar brott mot enskild person, de brott mot enskild person som undersöks är hot, rån, stöld, misshandel och sexualbrott, men även kränkningar via internet. *Skolundersökningen om brott 2015 - om utsatthet och delaktighet i brott* visar att ungdomar i årskurs nio med utländsk bakgrund utsätts i högre utsträckning än ungdomar i årskurs nio med svensk bakgrund för brott mot enskild person. (Frenzel 2016, s. 9). Undersökningen utvecklar inte ytterligare om hur det ser ut, utan konstaterar bara att det är så. Studerar man tabellerna så kan man se att av ungdomarna med utländsk bakgrund uppger över 50 % att de blivit utsatta för brott mot enskild person under de senaste tolv månaderna jämfört med 46 % av ungdomarna med svensk bakgrund (Frenzel 2016, s. 75). Ungdomar med utländsk bakgrund utsätts även oftare för de separata brotten, med undantag för sexualbrott. Utsattheten för sexualbrott skiljer sig åt där ungdomarna med svensk bakgrund uppger att 16 % utsattes 2015, jämfört med 13 % av ungdomarna med utländsk bakgrund (Frenzel 2016).

Arbetsmiljöverket har gjort en liknande studie som Brottsförebyggande rådet. Syftet var att studera brott mot enskild person i form av hot och våld mot ungdomar i högstadiet (Göransson et al. 2011, s. 8). Studien visar att det inte finns någon skillnad mellan ungdomar med utländsk bakgrund och ungdomar med svensk bakgrund när det kommer till den totala utsattheten för brott mot enskild person. Samtidigt visar studien att ungdomarna med utländsk bakgrund utsätts för vissa typer av hot och våld i högre utsträckning än ungdomarna med svensk bakgrund (Göransson et al. 2011, s. 52). Resultaten uppvisar en skillnad i utsatthet för bland annat misshandel, där ungdomarna med utländsk bakgrund är utsatta i högre utsträckning än de med svensk bakgrund.

2.3.4 Brottsoffer med utländsk bakgrund

Om man bortser från brottsoffrens ålder så blir personer med utländsk bakgrund utsatta för brott mot enskild person i högre utsträckning än personer med svensk bakgrund (Command et al. 2017). Brottsförebyggande rådet (BRÅ) har genomfört *Nationella trygghetsundersökningen* via telefonintervju och fått svar av ca 11900 personer, undersökningen vänder sig till åldrarna 16-74 år. Målet med undersökningen är att studera utsattheten och oron för att utsättas för brott mot enskild person hos den svenska befolkningen (Command et al. 2017).

Brottsförebyggande rådet definierar brott mot enskild person som hot, rån, misshandel, sexualbrott men även bedrägerier och trakasserier. De vanligast förekommande brotten mot enskild person är hot och trakasserier och de minst vanliga är rån och misshandel (Command et al. 2017, s. 34). För de separata brotten så visar det sig att i samtliga brott mot enskild person så uppger personer med utländsk bakgrund att de utsätts oftare för brott mot enskild person jämfört med personer med svensk bakgrund (Command et al. 2017, s. 72-78). När det gäller hot så uppger 7 % av personer med utländsk bakgrund, jämfört med 5 % av de med svensk bakgrund att de blivit utsatta för hot. 3 % av personer med utländsk bakgrund att de blivit utsatta för sexualbrott jämfört med 2 % av personer med svensk bakgrund. Personer med utländsk bakgrund är också utsatta för rån i högre utsträckning än personer med svensk bakgrund, 1,4 % jämfört med 0,8 % (ibid).

Till skillnad från *Nationella trygghetsundersökningen* (Command et al. 2017) så fann studien *Hot och våld i skolan - en enkätstudie bland lärare och elever* (Göransson et al. 2011), precis som i studien av ungdomarna, att det inte fanns någon skillnad i utsatthet bland högstadielärarna beroende på bakgrund. Göransson et al. (2011) har alltså kommit fram till att personer med utländsk respektive svensk bakgrund blir utsatta för brott mot enskild person i lika hög utsträckning, oberoende av ålder. Undersökningen bland högstadielärarna visade dock, precis som i undersökningen bland ungdomarna, att personer med utländsk bakgrund utsätts i högre utsträckning för vissa typer av hot och våld (Göransson et al. 2011, s. 53).

Personer med utländsk bakgrund kan alltså vara en särskilt drabbad grupp när det kommer till utsatthet för brott mot enskild person (Göransson et al. 2011, s. 53; Command et al. 2017, s. 72-78; Frenzel 2016).

2.3.5 Unga brottsoffer

Ungdomar är klart mer utsatta för brott mot enskild person än befolkningen i övrigt (Lindgren, Pettersson och Hägglund 2001, s. 92). Förövaren är ofta en annan ungdom och det vanligaste brottet mot enskild person att utsättas för är hot (Hindberg 2004, s. 241; Fridh et al. 2016, s. 116).

Undersökningen *Barn och unga i Skåne 2016* redovisar också skillnader mellan pojkar och flickor. De brott mot enskild person som undersöks är hot, rån, stöld, misshandel och sexualbrott. Här kan man se att pojkar oftare utsätts för misshandel medan flickor oftare utsätts för sexualbrott. Överlag så utsätts pojkar för brott mot enskild person i högre utsträckning än flickor. De är också överrepresenterade i samtliga brott med undantag för sexualbrott. Jämfört med undersökningen som gjordes 2012 så har utsattheten för samtliga brott mot enskild person ökat något (Fridh et al. 2016).

I *Skolundersökningen om brott 2015 - om utsatthet och delaktighet i brott* uppgav 47 % av ungdomarna i årskurs nio att de utsatts för minst ett brott mot enskild person de senaste tolv månaderna (Frenzel 2016). Det vanligaste brottet som ungdomarna uppger att de blivit utsatta för är stöld, 28 % uppger att de blivit utsatta för stöld. Flickor och pojkar blir utsatta för stöld i ungefär samma utsträckning (Frenzel 2016, s. 36-37). Det minst vanliga att utsättas för är rån då endast 3 % uppger att de blivit utsatta, 3 % av pojkarna respektive 1 % av flickorna (Frenzel 2016, s. 34). Även Frenzel (2016) visar att pojkar är utsatta för misshandel i högre utsträckning än flickor, 21 % av pojkarna och 16 % av flickorna och att flickor är överrepresenterade när det kommer till utsatthet för sexualbrott, 24 % bland flickorna och 6 % bland pojkarna (Frenzel 2016, s. 27, 31-32). Flickorna uppger även i högre utsträckning att de blivit utsatta för hot än pojkarna, 14 % av flickorna till skillnad från 8 % av pojkarna (Frenzel 2016, s. 29).

2.3.6 Internationellt

När det gäller internationella studier så blir det besvärligare, en svårighet är att de engelska sökorden inte matchar de svenska preferenserna. Det är inte så enkelt att man bara kan söka på ”ungdomar”, ofta kan man söka på ”Adolescent” som man kan översätta till tonåring. Andra sökord är ”Teenagers, young adult, youth, juvenile, child”. Alla dessa ord kan användas av forskare internationellt för att beskriva ungdomar. När man använder sig av dessa sökord får man träffar som gäller allt från mindre barn till 23-åringar. Allt handlar om vilken forskningsinriktning forskaren har och vad denne betraktar som ungdom. En annan krock som blir tydlig är att när man pratar om ungdomar i årskurs nio internationellt är att forskningen ofta rör mobbning, eller bullying, snarare än utsatthet för brott mot enskild person. Diskussionen blir kring vilka delar av mobbning som kan klassas som brott mot enskild person och vad som är en naturlig del av skolan. Ett annat hinder att de brott mot enskild person som vi undersöker inte per automatik är ett brott internationellt. Här är sexualbrott ett exempel där Sverige har väldigt strikta lagar kring sexualbrott jämfört med andra länder (Von Hofer 2000).

Det vi kan se är att de internationella studierna visar på ungefär samma mönster som de svenska studierna. Trots att det finns skillnad i begrepp och definitioner så ser vi även i de internationella studierna att ungdomar med utländsk bakgrund är utsatta för brott mot enskild person i högre utsträckning än ungdomar med bakgrund från det landet (Strohmeier, Kärnä & Salmivalli 2011; Henson et al. 2010). En finsk studie visar att yngre ungdomar med utländsk bakgrund löper större risk att utsättas för brott mot enskild person än vad ungdomar med finsk bakgrund gör (Strohmeier, Kärnä & Salmivalli 2011). En studie på high school studenter i USA visar att ungdomar med utländsk bakgrund löper större risk att utsättas för allvarlig misshandel, medan bakgrund inte spelar någon roll när det kommer till lindrigare våld (Henson et al. 2010).

Det finns dock en norsk studie som visar att det inte finns någon skillnad i vilken utsträckning ungdomar med utländsk bakgrund respektive ungdomar med norsk

bakgrund blir utsatta för brott (Fandrem, Strohmeier & Roland 2009). Detta stämmer överens med den svenska studie som genomfördes av arbetsmiljöverket (Göransson et al. 2011).

3. Metod

I detta kapitel redogörs för studiens metoder och tillvägagångssätt. Här återfinns också en forskningsetisk diskussion.

3.1 Kvantitativ tvärsnittsstudie

En kvantitativ ansats faller sig naturlig då studien intresserar sig för numerisk data (Bryman 2011, s. 150). Kvantitativa data är standardiserade och lätta att jämföra och uttrycka i numerisk form (Lind 2014, s. 125). En kvantitativ ansats är särskilt lämplig då vi betonar kvantifiering i analysen av vår data och betraktar förekomsten av brottsutsatta ungdomar som objektivt verkligt och som vi därför kan mäta (Bryman 2011, s. 40). Studien är en tvärsnittsstudie av en totalpopulation. En tvärsnittsstudie avser att ge en bild av en viss population vid en viss tidpunkt och genomförs när man är intresserad av variationer i populationer (Bryman 2011, s. 64). Det är ovanligt med totalundersökningar då det är svårt att få en stor population att delta i sin helhet (Eliasson 2013, s. 44). Datan bearbetades med hjälp av statistisk analys.

3.2 Datainsamling

I detta avsnitt presenteras proceduren för datainsamlingen. Insamlingen skedde för *Barn och unga i Skåne 2016* som är en undersökning om barn och ungdomars livsvillkor, levnadsvanor och hälsa. Samhällsanalys, Region Skåne har i samverkan med Kommunförbundet Skåne genomfört folkhälsoundersökningen *Barn och unga i Skåne 2016* (Fridh et al. 2016). Vi har således inte stått för datainsamlingen själva, Bryman (2011) kallar den typ av data som samlats in av andra för sekundärdata.

Enheten för samhällsanalys, Region Skåne har tillfrågat skolorna i Skånes kommuner om de ville delta i undersökningen. Till 2016 års rapport tillfrågades 33 kommuner och 32 valde att delta i sin helhet, medan endast ett fåtal grundskolor i Lunds kommun valde att delta (Fridh et al. 2016, s. 7). Därefter tillfrågades eleverna i årskurs sex, årskurs nio och gymnasiets årskurs två om de

ville delta i undersökningen. Ett krav var att skolorna skulle åta sig att dela ut inloggningsuppgifter eller att dela ut pappersenkäter samt att samla in dessa och skicka tillbaka dem till Region Skåne. Under perioden 25-29 januari 2016 genomfördes enkätundersökningen i skolorna under valfri lektionstimme (Fridh et al. 2016, s. 7). Efter genomförd undersökning sändes pappersenkäterna in av lärarna till Region Skåne för att sedan registreras digitalt i Linköping. Insamlingen av den största delen av datan, 84 %, skedde dock via digitala enkäter med hjälp av anonyma inloggningsuppgifter som distribuerades av lärarna (Fridh et al. 2016, s. 7-8).

Att undersökningen *Barn och unga i Skåne 2016* är en totalundersökning, innebär att inget urval görs då hela populationen undersöks. I undersökningen *Barn och unga i Skåne 2016* bestod populationen av alla elever i Skåne som vid undersökningstillfället gick i årskurs sex, årskurs nio eller gymnasiets årskurs två. 35 044 elever i årskurs sex, årskurs nio och gymnasiets årskurs två erbjöds att besvara enkäterna.

3.3 Vårt urval

Hos Svensk nationell datatjänst (SND 2017) har vi valt ett antal studier och läst deras rapporter samt enkäter för att söka data som skulle kunna tänkas passa våra frågeställningar. Då frågorna i enkäterna för *Barn och unga i Skåne 2016* tillsammans kan besvara vår frågeställning, har vi valt att använda denna data i vår studie (Fridh et al. 2016).

För att bli inkluderad i vår studie ska respondenten ha gått i årskurs nio när denne besvarat enkäten för undersökningen *Barn och unga i Skåne 2016*. I årskurs nio erbjöds 11 868 ungdomar i Skåne, varav 9262 besvarade enkäten. Enheten för samhällsanalys exkluderade 119 ungdomar ur gruppen där det fanns motstridiga eller överdrivna svar. Då återstod 9143 elever som besvarat enkäten i årskurs nio, vilket innebär en svarsfrekvens på 77 % (Fridh et al. 2016). Det är 34 respondenter som inte har uppgett sitt biologiska kön, 49 respondenter som inte har uppgett sin bakgrund och 3 respondenter som varken uppgett kön eller bakgrund. Detta resulterar i att det är 86 respondenter som inte uppgett antingen

kön eller bakgrund eller båda delar, vilka räknas som internt bortfall vid redovisning av resultat uppdelat på kön eller bakgrund.

För att inkluderas i gruppen ungdom med utländsk bakgrund ska respondenten vara utrikes född eller vara inrikes född men ha två utrikes födda föräldrar. För att inkluderas i gruppen ungdom med svensk bakgrund ska respondenten vara inrikes född och ha minst en förälder som är inrikes född. Dessa inkluderingskriterier används för att studien ska kunna jämföras med tidigare gjorda studier.

Brottsförebyggande rådets *Skolundersökningen om brott 2015 - om utsatthet och delaktighet i brott* och undersökningen *Barn och unga i Skåne 2016* har respondenter som går i årskurs nio (Frenzel 2016; Fridh et al. 2016).

Brottsförebyggande rådet och Statistiska centralbyrån använder sig av ovanstående definitioner för utländsk respektive svensk bakgrund (Frenzel 2016, s. 26; Statistiska centralbyrån 2017e). Att våra inkluderingskriterier är desamma som i tidigare forskning möjliggör jämförelser mellan studierna.

3.4 Mätinstrument

Våra mätinstrument är de frågor som ingick i enkäten för *Barn och unga i Skåne 2016* och de begrepp som vi använt. Enkäten utformades av Region Skåne och pilot-testades och utvärderades av ungdomar i årskurs nio (Fridh et al. 2016, s. 8).

På uppdrag av Region Skåne paketeras pappersenkäter med löpnummer och inloggningsuppgifter till de digitala enkäterna, av ett företag i Linköping.

I enkäterna som ungdomarna besvarat framgår det i alla frågeställningar att de gäller händelser de senaste tolv månaderna. Nedan presenteras de frågor gällande brott mot enskild person och de svarsalternativ som fanns i enkäten för årskurs nio.

K7 Har du varit med om något av följande under de senaste 12 månaderna? Anmäldes detta i så fall till polisen? *Markera med ett kryss på varje rad.*

Variabelnamn		Ja , har blivit utsatt för det och anmält det till polisen	Ja , har blivit utsatt för det men inte anmält det till polisen	Nej , har inte blivit utsatt för det
Hot	Blivit allvarligt hotad av annan person	()	()	()
Rån	Blivit rånad	()	()	()
Stöld	Blivit bestulen	()	()	()
Misshandel	Blivit slagen så att du behövt uppsöka skolsköterska, läkare eller tandläkare	()	()	()
(Exkluderad ur vår studie)	Blivit slagen så att du fick ont men inte behövde uppsöka skolsköterska, läkare eller tandläkare	()	()	()
Sexualbrott	Blivit utsatt för oönskad sexuell handling	()	()	()

Datafilen vi fick tillgång till innehöll variablerna hot, rån, stöld, misshandel och sexualbrott. För att dessa variabler skulle kunna användas i vår studie behövde vi skapa en ny variabel som mätte utsatthet för minst ett av brotten mot enskild person. Denna variabel kallar vi för "Brott mot enskild person." Då studien inte intresserar sig av huruvida respondenterna polisanmält händelsen eller inte, tog vi bort den faktorn i variablerna. Vi omvandlade svaren så att de inkluderades i antingen "Ja, har blivit utsatt för det" eller "Nej, har inte blivit utsatt för det".

Nedanstående fråga användes för att ta reda på respondenternas bakgrund.

A9 I vilket land är ...

Sätt ett kryss på den/de rader som gäller för dig

	I Sverige	I Norge, Finland, Danmark eller Island	I ett annat land i Europa	I annat land i världen
...du född?	()	()	()	()
...din pappa född?	()	()	()	()
...din mamma född?	()	()	()	()

Då vår studie endast är intresserade av utländsk respektive svensk bakgrund så behöll vi svaret "I Sverige" samtidigt som vi kallade de andra svaren, "Norge, Finland, Danmark, Island, annat land i Europa och annat land i världen", för "Utrikes". Därefter kunde vi använda oss av kriterierna för utländsk bakgrund respektive svensk bakgrund. De som själva var födda i Sverige med minst en förälder född inrikes inkluderas i variabeln svensk bakgrund och de ungdomar som själva var födda utrikes eller hade två utrikes födda föräldrar inkluderades i variabeln utländsk bakgrund.

3.5 Statistisk dataanalys

Vi har genomfört vår statistiska dataanalys i statistikmjukvarupaketet SPSS. Det finns fyra skalor som man kan mäta, de är nominal-, ordinal-, intervall- och kvotskala. Dessa skalor delas in i kvantitativa och kvalitativa variabler. Exempel på kvantitativa variabler är de som antar numeriska värden såsom ålder och temperatur. Kvalitativa variabler är icke-numeriska värden såsom kön och åsikter. I vår studie har vi testat variablerna kön, bakgrund och frågor med ja och nej som svarsalternativ, dessa hamnar då på skalan nominal. Detta innebär att vi har genomfört en så kallad kvalitativ analys (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010, s. 42). När man testar sannolikheten för att resultatet inte beror på slumpen med kvalitativa värden som ställs mot varandra så använder man ett Chi²-test. Vi har använt oss av pearsons chi-squared test, på detta vis får man ut ett p-värde som visar hur stor risken är att skillnaderna i resultatet beror på slumpen.

När man gör ett Chi²-test får man även ett Chi²-värde, som också kan användas för att mäta risken för att skillnaderna beror på slumpen. Chi²-testet ställer upp variablerna i fyra fält där variablerna ställs mot varandra (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010). För att få fram sannolikheten för att resultatet inte beror på slumpen i vårt test så ställde vi upp utländsk bakgrund/svensk bakgrund mot de olika brotten. För att få fram skillnaderna mellan könen så valde vi att analysera ett kön åt gången. Exempel på detta var att vi selekterade bort pojkar och behöll flickorna i materialet, när detta är gjort så gör man om samma test igen mellan bakgrund och de olika brotten. Inom samhällsvetenskaplig forskning så säger man att man skall ha en signifikans på mindre än 5 % eller $p < 0,05$ där p står för sannolikhet (Bryman 2011, s 334). Vi har en signifikansnivå på 0,05, vilket innebär att vi kan acceptera att vi “i 5 fall av 100 drar en felaktig slutsats om att det existerar ett samband i den population man har hämtat sitt urval ifrån.” (Bryman 2011, s. 334). Genom detta testar vi huruvida resultat beror på slumpen eller inte. För oss innebär ett Chi²-värde på minst 3,841 att resultatet är statistiskt signifikant (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010, s. 466; Bryman 2011, s. 335).

3.6 Forskningsetiska överväganden

Samhällsanalys, Region Skåne har i samverkan med Kommunförbundet Skåne genomfört *Barn och unga i Skåne 2016*. Vid förfrågan från Samhällsanalys, Region Skåne till Etikprövningsnämnden gällande behov av beviljat etiskt prövningstillstånd för att få genomföra undersökningen har Etikprövningsnämnden ansett att undersökningen *Barn och unga i Skåne 2016* är en kartläggning och att det därmed inte fanns behov av att genomföra en etikprövning, enligt Mathias Grahn, statistiker på Samhällsanalys, Region Skåne, e-mail 2017-05-12.

Detta är troligen för att undersökningen faller utanför ramarna för vad som behöver etikprövas enligt Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. Då forskningshuvudmannen för undersökningen ansvarar för att etiska krav och regler följs och att ansökan om etikprövning skickas till

etikprövningsnämnden när det är aktuellt, utgår vi ifrån att undersökningen uppfyller de kriterier som finns.

Enheten för samhällsanalys, Region Skåne, begär en godkänd etikprövning från studenter som publicerar sina studier på en högre nivå än kandidatuppsats. Då denna studie är en kandidatuppsats begär enheten för samhällsanalys inte att vi redovisar en godkänd etikprövning. Vi har däremot granskat undersökningen *Barn och unga i Skåne 2016* för att kontrollera i den grad vi kunnat, att de etiska kraven har uppfyllts.

3.6.1 Informationskrav

Enligt vetenskapsrådet (2002, s. 7) ska respondenterna informeras om undersökningens syfte och att det är frivilligt att delta. Detta har gjorts av enheten för samhällsanalys innan undersökningen genomfördes. I mitten av januari 2016 fick föräldrar och skolpersonal skriftlig information om undersökningen. Dessa informerades då om syftet med undersökningen, att deltagandet är frivilligt och anonymt och att resultaten presenteras på gruppnivå och inte kan härledas till enskild individ. Via dessa personer skall respondenterna sedan ha fått information. Det framkommer inte i rapporten *Barn och unga i Skåne 2016* (Fridh et al. 2016) om respondenterna informerats om undersökningens syfte och frivilligheten på annat sätt än genom lärarna.

3.6.2 Samtyckeskrav

I rapporten (Fridh et al. 2016) finns ingen diskussion kring samtycke. I undersökning av stora populationer med postenkät anses samtycke ha lämnats när enkäten sänds in av respondenten (Vetenskapsrådet 2002). Respondenterna ska informeras av lärarna att deltagandet i undersökningen är frivilligt och förutsatt att respondenterna fått tillräcklig information kan samtycke anses ha lämnats vid ett insändande av enkäten, även om undersökningen inte gjorts med just postenkät (ibid).

3.6.3 Konfidentialitetskrav

Respondenternas identitet ska så långt det går skyddas (May 2011, s. 81). Respondenternas identitet är okänd genom hela undersökningen genom att de får besvara enkäter som är märkta med löpnummer eller slumpmässigt utdelade inloggningsuppgifter för engångsbruk till den digitala enkäten. Den digitala enkäten skickas in och registreras direkt medan pappersenkäten läggs i ett kuvert som försluts av respondenten själv. Inte under något steg av processen är respondentens identitet känd (Fridh et al. 2016).

Det kan däremot finnas en möjlighet utgrunda vissa respondenternas identitet genom alla de svar som givits på enkäten. Genom att respondenterna besvarar detaljerade frågor om olika delar av deras liv ökar möjligheten att ta reda på respondentens identitet med antal frågor som besvaras.

Genom att vi endast fick tillgång till de svar som var relevant för undersökningen blir det omöjligt för oss att utgrunda respondenternas identitet. Samhällsanalys Region Skåne är restriktiva med att lämna ut vissa specifika uppgifter i kombination, om dessa skulle kunna härledas till en viss respondent. Då vi endast haft tillgång till våra variabler vid våra besök på enheten för samhällsanalys, är även dessa variabler skyddade.

3.6.4 Nyttjandekrav

Samhällsanalys Region Skåne sammanställer rapporter för regionens olika myndigheter och kommuner och samlar in data för framtida forskning, vilket innebär att respondenten samtycker till dessa användningsområden när man fyller i enkäten (Fridh et al. 2016; Vetenskapsrådet 2002). Efter att skriftlig ansökan om tillgång till rådata beviljats kan resultaten produceras på plats på enheten för samhällsanalys kontor för att säkerhetsställa att materialet inte olovligen sprids och anonymitet för respondenterna.

3.7 Arbetsfördelning

Vi har planerat uppsatsen tillsammans och delat upp huvudansvaret för vissa kapitel efter arbetets gång som vi sedan har arbetat med tillsammans för att få ett

enhetligt arbete. Vi har varit noggranna med att hjälpa varandra med våra kapitel för att på så vis se till att båda känner hela uppsatsen utan och innan. Kent Håkansson har haft ansvar för tidigare forskning och för att söka information genom hela arbetet, även kapitlet kring statistisk dataanalys. Daniella Horvat har haft huvudansvar för teori, metod och slutdiskussion. Övriga delar har vi skrivit tillsammans.

4. Resultat

Resultaten av de statistiska analyserna redovisas i tabeller som främst baseras på bivariata analyser. Då totalsiffror över olika former av utsatthet redovisas ingår samtliga ungdomar, även de som inte angett biologisk könstillhörighet. Dessa ungdomar ingår dock inte i analyserna som är indelade i pojkar respektive flickor. Detsamma gäller för de ungdomar som inte uppgett sin bakgrund, dessa redovisas inte i analyserna som är uppdelade efter bakgrund. Inledningsvis presenteras beskrivande statistik för att ge en överblick över variablerna, sedan presenteras sambandsanalyserna.

4.1 Beskrivande statistik

Totalt har 9143 ungdomar svarat på enkäten, varav 4609 pojkar och 4497 flickor. Fördelningen mellan kön är således väldigt jämn. Det är 71 % som uppgett att de har svensk bakgrund respektive 28 % som uppgett att de har utländsk bakgrund.

Tabell 1: Fördelning på bakgrund och biologiskt kön

	Total		Pojkar		Flickor	
	n	%	n	%	n	%
Alla	9143	100	4609	50,4	4497	49,2
Utländsk bakgrund	2555	28	1291	50,5	1256	49,2
Svensk bakgrund	6536	71	3287	50,3	3223	49,3

4.1.1 Internt bortfall

Det finns respondenter som inte har uppgett biologiskt kön, bakgrund eller båda delarna. Det är 34 respondenter som inte har uppgett sitt biologiska kön, 49 respondenter som inte har uppgett sin bakgrund och 3 respondenter som varken uppgett kön eller bakgrund. Detta resulterar i att det är 86 respondenter som inte uppgett antingen kön eller bakgrund eller båda delar. I presentationen av resultat som inkluderar alla ungdomar är det således 9143 respondenter som svarat, när

resultat presenteras beroende på kön eller bakgrund, är det alltså några respondenter som faller bort.

4.2 Sambandsanalyser

Nedanstående tabeller visar resultaten från de sambandsanalyser vi genomfört. Tabellen (tabell 2) visar utsatthet bland ungdomar i årskurs nio. Resultaten presenteras för alla ungdomar i årskurs nio, för de med utländsk bakgrund samt de med svensk bakgrund. Inom dessa grupper presenteras även resultatet för de biologiska könen. Chi^2 -värdet och p-värdet visar om resultatet är statistiskt signifikant, det vill säga om skillnaderna mellan utsatthet för brott mot enskild person mellan alla ungdomar med utländsk bakgrund och alla ungdomar med svensk bakgrund är statistiskt signifikant.

Tabell 2: Andel utsatta för brott mot enskild person under de senaste 12 månaderna.

	Årskurs nio			Utländsk bakgrund			Svensk bakgrund			Chi ² (Pearsons chi squared)	p p<0,05
	Total 9143	Pojkar 4609	Flickor 4497	Total 2547	Pojkar 1291	Flickor 1256	Total 6510	Pojkar 3287	Flickor 3223		
Antal:											
Brott mot enskild person	21 %	21 %	20 %	21 %	22 %	21 %	21 %	21 %	20 %	0,296	0,59
Hot	12 %	14 %	10 %	12 %	13 %	11 %	12 %	14 %	10 %	0,030	0,86
Rån	4 %	6 %	2 %	6 %	8 %	3 %	4 %	5 %	2 %	17,889	0,00
Stöld	8 %	10 %	7 %	9 %	9 %	8 %	8 %	10 %	7 %	0,167	0,68
Misshandel	4 %	6 %	3 %	6 %	8 %	3 %	4 %	5 %	3 %	14,967	0,00
Sexualbrott	6 %	4 %	8 %	6 %	6 %	7 %	6 %	4 %	9 %	0,013	0,91

Av ungdomarna i årskurs nio i Skåne är det totalt 21 % som uppger att de blivit utsatta för minst ett av brotten mot enskild person under de senaste tolv månaderna. Denna siffra kvarstår oavsett vilken bakgrund ungdomen uppgett att den har. Skillnaden mellan pojkar och flickor är inte statistiskt signifikant.

Hot är det vanligast förekommande brott mot enskild person i årskurs nio oavsett ungdomens bakgrund och kön. 12 % av ungdomarna uppger att de blivit hotade, siffran är densamma oavsett vilken bakgrund ungdomen har. Det är något fler pojkar än flickor som uppger att de blivit hotade, 14 % av pojkarna och 10 % av flickorna (statistiskt signifikant).

Rån är relativt ovanligt och endast 4 % av ungdomarna i årskurs nio uppger att de blivit utsatta för rån. Det motsvarar 6 % av pojkarna och 3 % av flickorna. Ungdomar med utländsk bakgrund uppger i högre utsträckning än de med svensk bakgrund att de blivit utsatta för rån. Bland ungdomarna med utländsk bakgrund är det 6 % och bland ungdomarna med svensk bakgrund 4 % som uppger att de blivit utsatta för rån. Denna skillnad är statistiskt signifikant.

När det kommer till stöld uppger 8 % av ungdomarna i årskurs nio att de har blivit utsatta, också här är det något fler pojkar än som uppger att de blivit utsatta. 10 % av pojkarna jämfört med 7 % av flickorna, även denna skillnad är statistiskt signifikant. Totalt 9 % av ungdomarna med utländsk bakgrund och 8 % av ungdomarna med svensk bakgrund uppger att de blivit utsatta för stöld.

Misshandel som kräver vård är relativt ovanligt överlag. 4 % av ungdomarna i årskurs nio uppger att de blivit utsatta för misshandel, vilket motsvarar 6 % av pojkarna och 3 % av flickorna. För ungdomarna med utländsk bakgrund är siffran 6 % och för de med svensk bakgrund 4 %, vi kan också se att denna skillnad är statistiskt signifikant.

6 % av ungdomarna uppgav att de blivit utsatta för sexualbrott. Totalt finns det ingen statistiskt signifikant skillnad i utsattheten för sexualbrott mellan ungdomarna med utländsk bakgrund och ungdomarna med svensk bakgrund. Flickorna är dock överrepresenterade bland de som uppger att de blivit utsatta för sexualbrott. 8 % av

flickorna jämfört med 4 % av pojkarna uppger att de blivit utsatta, denna skillnad är statistiskt signifikant.

Tabell 3 och 4 visar resultaten av våra analyser, fördelat på kön och bakgrund.

Tabell 3: Utsatthet bland pojkar uppdelat på bakgrund

Pojkar	Utländsk bakgrund	Svensk bakgrund	Chi ² (Pearsons chi square)	P p=<0,05
Brott mot enskild person	22 %	21 %	0,010	0,92
Hot	13 %	12 %	0,753	0,39
Rån	8 %	5 %	13,277	0,00
Stöld	9 %	10 %	0,028	0,87
Misshandel	8 %	5 %	16,468	0,00
Sexualbrott	6 %	4 %	10,077	0,00

Tabell 4: Utsatthet bland flickor uppdelat på bakgrund

Flickor	Utländsk bakgrund	Svensk bakgrund	Chi ² (Pearsons chi squared)	P p=<0,05
Brott mot enskild person	21 %	20 %	0,319	0,57
Hot	11 %	10 %	0,490	0,48
Rån	3 %	2 %	5,380	0,02
Stöld	8 %	7 %	0,829	0,36
Misshandel	3 %	3 %	1,152	0,28
Sexualbrott	7 %	9 %	4,917	0,03

Bland ungdomar med utländsk bakgrund så uppger 22 % av pojkarna och 21 % av flickorna att de blivit utsatta för brott mot enskild person och för ungdomarna med svensk bakgrund är det 21 % av pojkarna och 20 % av flickorna.

Pojkar med utländsk respektive svensk bakgrund uppger utsatthet för hot i nästan samma utsträckning och det finns ingen signifikant skillnad. Inte heller bland flickorna finns någon statistiskt signifikant skillnad när det kommer till utsatthet för hot.

Däremot finns det en statistiskt signifikant skillnad när det gäller utsatthet för rån mellan ungdomar med olika bakgrund både hos pojkar och flickor men är större bland pojkarna. De pojkar med utländsk bakgrund som uppgett att de blivit utsatta för rån uppgår till 8 % och pojkarna med svensk bakgrund till 5 %. För flickorna är skillnaden 3 % för flickorna med utländsk bakgrund och 2 % för flickorna med svensk bakgrund.

8 % av flickorna med utländsk bakgrund och 7 % av flickorna med svensk bakgrund uppger att de blivit utsatta för stöld. Av pojkarna är det 9 % av de med utländsk bakgrund och 10 % av de med svensk bakgrund som blivit utsatta. Detta är väldigt små skillnader beroende på bakgrund, som dessutom inte är statistiskt signifikanta.

Pojkar med utländsk bakgrund blir utsatta i högre utsträckning för misshandel än pojkarna med svensk bakgrund, då 8 % uppger att de blivit utsatta jämfört med 5 % (statistiskt signifikant). Flickorna med utländsk respektive svensk bakgrund blir utsatta i samma utsträckning, 3 % av flickorna uppger att de blivit utsatta för misshandel.

Bland flickorna med utländsk bakgrund är det 7 % och bland flickorna med svensk bakgrund är det 8 % som blivit utsatta för sexualbrott (statistiskt signifikant). För pojkarna är det tvärtom de med utländsk bakgrund som uppger den något högre siffran, 6 % jämfört med pojkarna med svensk bakgrund där endast 4 % uppger att de blivit utsatta för sexualbrott (statistiskt signifikant).

5. Slutdiskussion

Tidigare forskning har visat att ungdomar med utländsk bakgrund är utsatta för brott mot enskild person i högre utsträckning än personer med svensk bakgrund (Frenzel 2016). En tidigare undersökning visar att ungdomars utsatthet för brott mot enskild person överlag är relativt jämn, men att ungdomar med utländsk bakgrund är utsatta för vissa typer av brott i högre utsträckning (Göransson et al. 2011).

Sedan tidigare vet vi också att pojkar blir utsatta i högre utsträckning än flickor (Frenzel 2016; Command et al. 2017). Detta stämmer också väl överens med livsstilsteorin som ju menar att vissa grupper av befolkningen blir mer utsatta för brott mot enskild person än andra grupper. Till exempel beroende på ålder, kön och bakgrund (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001, s. 36).

5.1 Utsatthet för brott mot enskild person

Överlag är utsattheten för brott mot enskild person jämnt fördelad i årskurs nio, oavsett bakgrund och kön. Det är endast små skillnader det rör sig om och då dessa skillnader inte heller är statistiskt signifikanta och eftersom att vi har en stor population kan vi se att det inte finns några skillnader i den totala utsattheten för brott mot enskild person (se vidare under 5.4.2 Typ 1 och typ 2 fel). Detta i likhet med Göransson et al. (2011) som menar att det inte finns några skillnader beroende på ungdomarnas bakgrund i utsattheten för brott mot enskild person överlag. Detta innebär att det är 21 % av ungdomarna i årskurs nio i Skåne som utsatts för något brott mot enskild person under de senaste tolv månaderna.

Brottsförebyggande rådet har redovisat att 47 % av ungdomar i årskurs nio i Sverige uppgett att de blivit utsatta för något brott mot enskild person under de senaste tolv månaderna (Frenzel 2016). Detta är alltså 50 % av ungdomarna med utländsk bakgrund och 46 % av ungdomarna med svensk bakgrund som uppger att de blivit utsatta för brott mot enskild person (ibid). Det framgår inte av undersökningen om den lilla skillnaden är statistiskt signifikant. Skillnaden mellan den undersökningen och våra resultat för ungdomar i årskurs nio i Skåne är stor. Brottsförebyggande rådet

menar att undersökningen har tagit fram ett urval som ska vara representativt för alla ungdomar i årskurs nio i Sverige (Frenzel 2016). Då vår undersökning är en totalundersökning kan vi med säkerhet säga att våra resultat gäller för ungdomar i årskurs nio i Skåne. Frågan är om det är så pass många fler ungdomar i Sverige som blir utsatta för brott mot enskild person jämfört med ungdomarna i Skåne eller om urvalet för Brottsförebyggande rådets *Skolundersökningen om brott 2015 - om utsatthet och delaktighet i brott* trots allt inte är representativt.

5.2 Olika typer av brott mot enskild person

I resultaten för de separata typerna av brott mot enskild person finns det skillnader i årskurs nio i Skåne, både mellan könen och mellan ungdomarna med utländsk respektive svensk bakgrund. Pojkarna uppger att de utsätts för hot, rån, stöld och misshandel i högre utsträckning än flickorna men när det kommer till utsatthet för sexualbrott är flickorna utsatta i högre utsträckning.

Hot är det vanligaste brottet som ungdomar i årskurs nio uppger att de blivit utsatta för. Detta oberoende av bakgrund och kön. Här finns inga skillnader som kan urskiljas beroende på vilken bakgrund ungdomen har, utan utsattheten för hot är lika vanligt bland ungdomar med utländsk respektive svensk bakgrund. Då det inte heller finns några statistiskt signifikanta skillnader för utsatthet för stöld mellan ungdomar med utländsk bakgrund och ungdomar med svensk bakgrund, visar detta att ungdomarna blir utsatta för stöld i samma utsträckning oavsett bakgrund. Det är 6 % av ungdomarna som uppger att de blivit utsatta för sexualbrott. Detta gäller oavsett utländsk eller svensk bakgrund. Skillnaden är att pojkarna med utländsk bakgrund uppger att de blivit utsatta i nästan samma utsträckning som flickorna med utländsk bakgrund, jämfört med ungdomarna med svensk bakgrund där skillnaden mellan könen är större.

Rån och misshandel är de brott mot enskild person där ungdomar med utländsk bakgrund har visat sig vara utsatta i högre utsträckning än ungdomar med svensk bakgrund. Det finns alltså en statistiskt signifikant skillnad mellan ungdomar med utländsk respektive svensk bakgrund när det kommer till i vilken utsträckning de uppger att de blivit utsatta för rån och misshandel. Om man tittar på skillnaden

procentuellt i utsatthet beroende på bakgrund för de andra brotten, så skiljer graden av utsatthet sig ganska mycket när det kommer till rån och misshandel.

För pojkarna finns det en statistiskt signifikant skillnad som visar att det är vanligare för en pojke med utländsk bakgrund att utsättas för rån, misshandel och sexualbrott än för pojkar med svensk bakgrund. För flickorna finns det en statistiskt signifikant skillnad som visar att det är vanligare att utsättas för rån om man som flicka har utländsk bakgrund. Den enda statistisk signifikanta skillnaden som visar att ungdomar med svensk bakgrund blir utsatt i högre utsträckning är ungdomar med utländsk bakgrund, gäller flickors utsatthet för sexualbrott. Det finns en statistiskt signifikant skillnad som visar att flickorna med svensk bakgrund är utsatta för sexualbrott i högre utsträckning än tjejerna med utländsk bakgrund.

Även här ser vi att *Skolundersökningen om brott 2015 - om utsatthet och delaktighet i brott* har betydligt högre resultat för de separata brotten mot enskild person. De brott mot enskild person som särskilt sticker ut är sexualbrott för flickor, vilket 24 % i undersökningen uppger att de blivit utsatta för, samt stöld för pojkar där 28 % uppger att de blivit utsatta (Frenzel 2016). Även misshandel är betydligt mer förekommande i *Skolundersökningen om brott 2015 - om utsatthet och delaktighet i brott*, 21 % av pojkarna uppger att de blivit utsatta för misshandel (ibid).

5.3 Beror det på ungdomens bakgrund?

Att ungdomar med utländsk bakgrund blir utsatta för vissa typer av brott mot enskild person i högre utsträckning än ungdomar med svensk bakgrund är sin sak, men om utsattheten beror på bakgrunden eller någonting annat, är en helt annan sak. Om brottet mot enskild person skulle riktas mot ungdomen för att ungdomen har utländsk bakgrund, så talar vi om ett brott med rasistiskt motiv. Något som absolut förekommer men inte är lika vanligt som brott mot enskild person med andra motiv (Lindgren, Pettersson & Hägglund 2001). Istället kan det vara så att bakgrunden påverkar personens livsstil, vilken i sin tur leder till större eller mindre risk för att hamna i sammanhang där risken att utsättas för brott är större (Zaykowski & Campagna 2014, s. 454-455). Utländsk bakgrund kan alltså i verkligheten

representera en annan faktor som väger tyngre när det kommer till risken att utsättas för brott mot enskild person, till exempel var ungdomen bor.

Var ungdomen bor, kan alltså ha en större påverkan på deras livsstil än vad deras etiska bakgrund har (Zaykowski & Campagna 2014, s. 454-455). Den geografiska placeringen av ungdomens boende, kommer naturligt att föra ungdomen till områden och platser där ungdomen i högre eller lägre utsträckning riskerar att utsättas för brott mot enskild person (ibid). De ungdomar som bor i ett visst område kanske blir lika mycket utsatta för brott mot enskild person oavsett bakgrund. På grund av segregation i olika stadsdelar kan detta dock innebära att många utav ungdomarna i ett brottsutsatt område har utländsk bakgrund. Det kan också handla om att ungdomen naturligt får sitt umgänge via bostadsområdet och beroende på vart vännerna sedan umgås utsätts man för någon typ av risk (ibid). Ungdomar i denna ålder tar mer risker för att pröva sig fram, samtidigt är ungdomar i denna ålder extra känsliga för påverkan från sina jämnåriga kamrater (Lalander & Johansson 2012; Socialstyrelsen 2015). Det finns därför en stor möjlighet att ungdomen påverkas av den nivå av risktagande som finns i kamratkretsen, vilket skulle kunna leda till att ungdomen hamnar i sammanhang där utsatthet för brott mot enskild person är vanligare (Zaykowski & Campagna 2014, s. 454-455).

Då definitionen av utländsk respektive svensk bakgrund är baserad enbart på vart ungdomarna och deras föräldrar är födda, ska man vara medveten om att ungdomar som inkluderas i en bakgrund kan identifiera sig med en annan. En ungdom med en utrikes född förälder kategoriseras som svensk bakgrund trots att den själv tycker sig tillhöra kategorin utländsk bakgrund. Ungdomens liv kan dock vara betydligt mer präglad av den utrikes födda förälderns kultur än av den inrikes födda förälderns. Det kan också bero på t.ex. hur många utrikes födda respektive inrikes födda släktingar man har i sin närhet och i vilket sammanhang föräldern flyttat till Sverige. En stor del av ungdomens identitetsutveckling sker också i skolan och påverkas av kamraterna (Lalander & Johansson 2012). Hur kamraterna identifierar sig själva och hur jargongen ser ut i kamratkretsen kan i stor utsträckning påverka ungdomens egen identitetsutveckling då ungdomar har ett behov av att försöka likna varandra (ibid). Definitionerna för bakgrund tar således inte hänsyn till vilken bakgrund ungdomen identifierar sig själv med. Då livsstilen påverkas av faktorer så som etnisk bakgrund

enligt Zaykowski & Campagna (2014, s. 454-455) kan det alltså bli så att ungdomen lever en annan livsstil än vad som ”förväntas” av dem med en viss bakgrund, för att ungdomen identifierar sig med en annan bakgrund. Detta i sin tur leder till att den befinner sig i mer eller mindre riskfyllda sammanhang (Zaykowski & Campagna 2014, s. 454-455).

Det skulle alltså kunna finnas kulturyttringar, boende och socioekonomiska faktorer som vi inte har tagit hänsyn till i denna undersökning, som påverkar risken att utsättas för brott mot enskild person i högre utsträckning än vad bakgrund påverkar (Zaykowski & Campagna 2014, s. 454–455). Detta resulterar i en ökad risk för skensamband, där man kan tro att brottsutsatthet för vissa typer av brott beror på utländsk bakgrund, när den egentligen beror på någonting annat (Bryman 2011, s. 331).

När det finns så pass starka statistiska signifikanta samband beroende på bakgrund när det kommer till utsattheten för rån och misshandel skulle det dock vara svårt att påstå att bakgrunden inte har någon betydelse i risken för denna utsatthet. Bland ungdomarna med utländsk bakgrund var det 6 % som uppgav att de blivit utsatta för rån och bland de med svensk bakgrund var det 4 %, en högre andel var killar oavsett bakgrund. Desamma gällde de som blivit utsatta för misshandel. 6 % av de med utländsk bakgrund respektive 4 % av de med svensk bakgrund uppgav att de hade blivit utsatta för misshandel. Då både rån och misshandel är brott med våldsamma inslag (BrB 8 kap 5 §; BrB 3 kap 5§) kan det tänkas att de som faller offer för dessa brott befinner sig på platser där våldsamma gärningsmän ofta rör sig och verkar och att risken för att bli utsatt därför ökar. Detta skulle innebära att ungdomar med utländsk bakgrund har en livsstil som gör att de i högre utsträckning befinner sig i sammanhang där man riskerar att utsättas för våldsamma brott mot enskild person (Zaykowski & Campagna 2014, s. 454-455).

5.4 Metodens förtjänster och brister

5.4.1 Bortfall

Mangione (1995) menar att det finns olika nivåer av bortfall som anses vara acceptabla i kvantitativa studier. För att svarsfrekvensen ska vara utmärkt ska den

ligga på över 85 %. 70-85 % är mycket bra, 60-70 % är acceptabelt, 50-60 % knappt acceptabelt och under 50 % är inte vetenskapligt acceptabelt (Mangione 1995). Vår studie har en svarsfrekvens på 77 %, vilket är mycket bra. Ligger undersökningen på en svarsfrekvens på 50 % eller mindre så är undersökningen ogiltig och man tvingas att titta över hur man skall öka antal svarande (Bryman 2011). Vår svarsfrekvens om 77 % stämmer väl överens med vilka resultat man får i liknande skolundersökningar, där en svarsfrekvens om 70-90 % är vanligt (Aebi 2009). Det är möjligt att de ungdomar som varit frånvarande har en annan livsstil än de som närvarade i skolan under undersökningen och därför är utsatta för brott i högre utsträckning än de ungdomar som närvarade i skolan (Pettersson, Lindström & Hägglund 2001, s. 36). De flesta ungdomar som var frånvarande vid undersökningstillfället kan dock antas vara borta på grund av sjukdom eller annan godkänd anledning. De ungdomar som var frånvarande olovligt utgör en minoritet och påverkar inte resultaten nämnvärt (CAN 2015).

5.4.2 Typ 1 och Typ 2 fel

I statistiska undersökningar så finns det två typer av fel. Dessa benämns Typ 1 och Typ 2 fel. I hypotesprövning så har man en nollhypotes och en mothypotes och när man gör tester så förkastas dem efter utslaget som blir. "Att förkasta nollhypotesen trots att den är sann benämns Typ 1 fel" (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2010, s. 192). Typ 2 fel innebär att man behåller nollhypotesen fast den är falsk (ibid).

För vår studie innebär detta att vi riskerar att få signifikanta skillnader i alla beräkningar då vi har så många individer med i beräkningen, trots att det i verkligheten inte finns några signifikanta skillnader. Denna risk finns särskilt då man kraftigt reducerat undersökningen till ett fåtal variabler. I våra analyser har vi dock flertalet variabler som vi kan hänvisa till. Genom att vi riskerar att få alla skillnader till signifikanta kan vi därför med säkerhet säga att de analyser som visar att vi inte har signifikanta skillnader stämmer. De gånger vi ser att det inte finns en skillnad, kan vi alltså vara helt säkra på att det inte finns någon skillnad mellan grupperna. Vi kan också se att de statistiska skillnader vi fått i våra analyser överensstämmer med tidigare forskning och statistik (Göransson et al. 2011; Frenzel 2016). Det är helt enkelt så att flickor i högre utsträckning uppger att de blivit utsatta för sexualbrott än

pojkar och att de ungdomar i årskurs nio med utländsk bakgrund i högre utsträckning utsätts för rån och misshandel.

5.4.3 Självsvarsstudier

En svårighet med alla självsvarsstudier är att resultaten bygger helt på vad respondenterna vill uppge. Barn och ungdomar har mycket svårt att berätta om exempelvis sexuella övergrepp, både när de pågår och senare i livet (Hindberg 2004, s. 245). Detta kan självklart leda till mörkertal för denna typ av problematik, även om upplägget med anonyma enkäter ter sig vara något lättare att svara på än att behöva berätta själv (Bryman 2011, s. 229). Det kan också vara så att ungdomen inte uppger att de blivit utsatta då de inte vet att de blivit utsatta för ett brott mot enskild person. Det kan vara så att vuxna i omgivningen inte heller uppfattar vissa handlingar som brottsliga, exempelvis när misshandel definieras som mobbning, vilket i sin tur leder till att ungdomen inte förstår att den blivit utsatt för ett brott mot enskild person (Hindberg 2004, s. 246). Det kan också vara så att ungdomen eller barnet inte har kunskap kring vad som är okej eller inte, där gärningsmän under många år påverkat ungdomen, kanske från barnsben, för att få dessa att acceptera brottsliga handlingar. Sker brotten dessutom inom familjen, kan det vara svårt för ungdomen att "svika" sina föräldrar genom att berätta för någon om vad de blivit utsatta för (Hindberg 2004, s. 246). Det kan också vara svårt för barn och ungdomar att organisera sina minnen, en felkälla som man får räkna med i en självsvarsstudie är huruvida alla brott mot enskild person verkligen begåtts de senaste tolv månaderna. Det kan vara svårt att minnas om vissa saker skedde för ett eller två år sedan (Hindberg 2004, s. 246).

Självsvarsstudier har också många fördelar om man jämför med officiell brottsstatistik över anmälda brott mot enskild person, eller om man jämför med de uppgifter skolan har om brott mot enskild person. I statistiken över anmälda brott mot enskild person faller alltså alla brott bort som den enskilde inte anmält av olika anledningar. I skolan talar man ofta inte om vissa brott mot enskild person som brottsliga handlingar. Vad vi hade rubricerat som misshandel om det varit en vuxen som blev utsatt, kallar skolorna för mobbning när det är ungdomar som blir utsatta (Hindberg 2004, s. 246).

5.4.4 Validitet

Mättningsvaliditet, även kallat begreppsvaliditet, innebär att man faktiskt mäter det man avser att mäta (Eliasson 2013, s. 16). Det handlar om att utforma frågor som svarar på det man undersöker. Detta kan tyckas vara en självklarhet, men hur säkert är det egentligen att ett intelligenstest verkligen mäter intelligens? Därför behöver man diskutera kring huruvida respondenterna besvarat de frågor som man avsett ställa (Bryman 2011, s. 50).

Då vår studie bygger på självdeklarerade uppgifter, så behöver respondenterna själva tolka frågorna och de olika begreppen som de stöter på i enkäten. Hur respondenten definierar begreppen resulterar sedan i hur denna svarar. Det som anses vara misshandel för en kanske någon annan tänker är på skoj. Lindrigare våld som inte krävt vård har exkluderats ur begreppet misshandel för att så långt som möjligt säkerhetsställa att slag som inte är misshandel i juridisk mening inkluderas av misstag. Det man behöver ha i åtanke är dock att vissa slag som kanske kan räknas som misshandel felaktigt exkluderas i studien. Om någon tar en ungdoms mattebok, som denne i sin tur fått låna från skolan och inte äger själv, kommer ungdomen då svara att den blivit utsatt för stöld? I lagens mening kan man inte bli besluten på något som man själv inte äger, men ungdomen kan ändå uppleva att denna blivit besluten. Man behöver tänka på att det som mäts är självdeklarerade uppgifter av upplevda brott mot enskild person. I *Barn och unga i Skåne 2016* finns en fråga angående utsatthet för hot (Fridh et al. 2016). I enkäten formulerades frågan kring hot "Har du blivit *allvarligt hotat* av en annan person?" (Fridh et al. 2016, s. 115). Svårigheter med denna fråga är begreppen *allvarligt* och *hot*. Orden är inte definierade av forskarna i enkäten och det blir därför upp till respondenten att själv definiera vad som menas med ett allvarligt hot. Det som upplevs av hot som en person, behöver inte upplevas som hot för en annan. Vi kan med stor sannolikhet säga att studien har mätt antalet ungdomar som har upplevt sig allvarligt hotade av en annan person under de senaste tolv månaderna. Det är däremot skillnad om man vill mäta olaga hot såsom det definieras i brottsbalken.

Likaså gäller frågor kring oönskad sexuell handling, vilket inte finns som en enskild rubricering i brottsbalken men där vi ändå ser att studien mäter det antal personer som

upplever sig utsatta för en oönskad sexuell handling. Om en oönskad sexuell handling sedan är en brottslig handling enligt lag kan inte säkerhetsställas. Om den som utsätter ungdomen inte hade för avsikt att utsätta ungdomen för till exempel beröring så behöver handlingen inte vara brottslig. Samma resonemang går att applicera även på de andra brotten mot enskild person. I frågan gällande misshandel används ordet slagen, men om ungdomen blivit sparkad så att den var tvungen till att uppsöka sjukvård - vad svarar den på frågan då? Enkäterna har pilot-testats och noggrant utvärderas av ungdomar för att säkerhetsställa till den grad det går att enkäterna mäter det som de avser mäta och för att undersöka hur eleverna tolkat frågorna.

Den externa validiteten berör frågan om vår studies resultat kan generaliseras till en större kontext. Då vi har data från en totalundersökning av barn och ungdomar i årskurs nio har vi redan fått ut resultat för hela den population vi avsett att undersöka, vi är därför inte intresserade av att generalisera ytterligare.

5.4.5 Reliabilitet

Reliabilitet, tillförlitlighet, handlar om att andra forskare ska kunna producera samma resultat som vi gjort, genom att upprepa undersökningen, vilket visar på att resultaten i studien inte berott på tillfälligheter (Eliasson 2013, s. 14; Bryman 2011, s. 49).

Denna tanke kommer från naturkunskapen och innebär att du kan få ett resultat genom att studera naturen och upprepa studien vid ett annat tillfälle och ändå komma fram till samma resultat. När man gör en kvantitativ undersökning inom samhällskunskap så handlar det om att samla in svar från människor som alla har en åsikt eller upplevelse (Bryman 2011, s. 308). Faran med till exempel brottsstatistik är att det finns mycket felmarginaler i undersökningarna då det finns mycket känslor kring olika brott mot enskild person. Det kan också handla om att individer kan vara mer benägna att rapportera ett brott som man råkat ut för själv. Det kan också handla om att det finns en samhällsdebatt som skapar mycket åsikter om ämnet och att många vill tycka till. En annan del är att man inte förstår vad brottet innebär och svarar på en annan sak efter sin kunskap (Bryman 2011, s. 308). Skillnaden är att *Barn och unga i Skåne 2016* är en självvarsundersökning, där man mäter antalet upplevda brott mot enskild person istället för att endast mäta antal polisanmälda brott mot enskild person (Fridh et al. 2016). Denna typ av självdeklarationsundersökning

ger en mer korrekt bild av hur många ungdomar i årskurs nio som upplever sig ha blivit utsatta.

Undersökningen *Barn och unga i Skåne* återkommer var tredje år. Man ställer samma frågor samt lägger till nya frågor när nya fenomen kommer, till exempel är kränkningar på nätet (Fridh et al. 2016). Det svåra är att ungdomarna och samhället ändras mellan undersökningarna och man kan då inte återskapa det exakta resultatet utan det resultat man får ut är snarare en bild av nuet. Vi kan dock se att resultaten liknar varandra och att de inte skiljer sig åt på ett orimligt sätt. Slutsatserna som dras ur undersökningarna från de olika åren ser också likadana ut, även om alla siffror inte är exakt likadana så är pojkar fortfarande utsatta för brott mot enskild person i högre utsträckning än flickor till exempel (Fridh et al. 2016; Grahn et al. 2012).

I vårt material så kommer vi inte kunna påverka informationen eller den data vi får då undersökningen redan är gjord. Vår studie av rådatan kan replikeras och samma resultat kommer då ur detta. Om studien replikeras men använder annan rådata än den vi använt, så kommer resultaten skilja sig något även om slutsatserna troligtvis kommer följa samma mönster som vår och tidigare studier.

6. Slutsats

Av ungdomarna i årskurs nio i Skåne är det 21 % som uppgett att de blivit utsatta för något brott mot enskild person de senare tolv månaderna. Ungdomarna med svensk respektive utländsk bakgrund uppger att de blir utsatta i samma uträkning, det finns alltså ingen skillnad i graden av utsatthet som är kopplad till ungdomens bakgrund.

Däremot finns skillnad i utsattheten när det kommer till separata brott mot enskild person bland ungdomarna i årskurs nio i Skåne. Det finns vissa typer av brott mot enskild person där ungdomar med utländsk bakgrund blir utsatta i högre grad än ungdomar med svensk bakgrund. Dessa brott är rån och misshandel. 6 % av ungdomarna med utländsk bakgrund och 4 % av ungdomarna med svensk bakgrund har uppgett att de blivit utsatta för rån under de senaste tolv månaderna. Desamma gäller för utsatthet för misshandel, 6 % av ungdomarna med utländsk bakgrund och 4 % av ungdomarna med svensk bakgrund uppger att de blivit utsatta för misshandel de senaste tolv månaderna. Även utsattheten för sexualbrott är något högre när det kommer till pojkarna med utländsk bakgrund, här uppger 6 % att de blivit utsatta, mot 4 % av pojkarna med svensk bakgrund. Flickorna är i högre utsträckning utsatta för sexualbrott än pojkarna, oavsett om de har utländsk eller svensk bakgrund. Vi kan också se att pojkar är utsatta för brott mot enskild person i högre utsträckning än flickor.

6.1 Framtida forskning

Då resultaten för Skåne skiljer sig så pass mycket från resultaten från de resultat som presenterats i *Skolundersökningen om brott 2015 - om utsatthet och delaktighet i brott* (Frenzel 2016), är det värt att göra en ny undersökning med ett representativt urval för Sverige och göra multivariata analyser som visar hur andra faktorer, exempelvis storlek på stad och socioekonomisk ställning, inverkar på resultatet. Kan det verkligen vara så att Skånes ungdomar utsätts mindre än ungdomarna i övriga Sverige? Det är därför ytterst intressant att vidare undersöka vad skillnaden i resultaten beror på. Det råder också delade meningar om huruvida ungdomar med utländsk bakgrund och ungdomar med svensk bakgrund är utsatta i lika hög utsträckning.

7. Referenser

- Aebi, Marcelo. F. (2009) Self-Reported Delinquency Surveys in Europe. I: Renee Zauberman (red.) *Self-Reported Crime and Deviance Studies in Europe*. Brussels: Brussels University Press.
- Andersson, Lina (2011) *Mått på brott – självdeklaration som metod att mäta brottslighet*. Stockholm: US-AB
- Brottsrummet (2017) *Rån*. [www.brottsrummet.se/sv/ran. Hämtat: 2017-05-22]
- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Uppl. 2:5 Malmö: Liber
- CAN (2015) *Skolelevers drogvanor 2015*. CAN rapport 154. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.
- Carlstedt, Malena 2004 Upprepad utsatthet. I: Magnus Lindgren, Karl-Åke Pettersson & Bo Hägglund (red.) *Utsatta och sårbara brottsoffer*. Stockholm: Jure Förlag AB
- Command, Carl, Emelie Hambrook, Sanna Wallin, Sara Westerberg, Åsa Irlander Strid & Thomas Hvitfeldt (2017) *Nationella trygghetsundersökningen 2016 - Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. Rapport 2017:1. Stockholm: Brottsförebygganderådet
- Djurfeldt, Göran, Rolf Larsson & Ola Stjärnhagen (2010) *Statistisk verktyglåda 1: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur
- Eliasson, Annika (2013) *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur
- Estrada, Felipe, Olof Bäckman, Anders Nilsson & David Shannon (2013) *Unga och brott i Sverige - Underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013*. Socialstyrelsen
- Fandrem, Hildegunn, Dagmar Strohmeier & Erling Roland (2009) Bullying and Victimization Among Native and Immigrant Adolescents in Norway. The Role of Proactive and Reactive Aggressiveness. *Journal of Early Adolescence*, 29 (6): 898-923
- Frenzel, Anna (2016) *Skolundersökningen om brott 2015 - Om utsatthet och delaktighet i brott*, Rapport: 21. Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Fridh, Maria, Birgit Modén, Martin Lindström, Mathias Grahn & Maria Rosvall (2013) *Folkhälsorapport Skåne 2013 Baserad på Folkhälsoenkät Skåne 2012 - En undersökning om vuxnas livsvillkor, levnadsvanor och hälsa*. Region Skåne
- Fridh, Maria, Mathias Grahn, Martin Lindström & Birgit Modén (2016) *Folkhälsorapport Barn och unga i Skåne 2016*. Region Skåne

Grahn, Mathias, Birgit Modén, Maria Fridh, Martin Lindström & Maria Rosvall (2012) *Folkhälsorapport Barn och Unga i Skåne - en undersökning om barn och ungdomars livsvillkor, levnadsvanor och hälsa*. Region Skåne

Göransson, Sara, Robin Knight, Johan Guthenberg & Magnus Sverke (2011) *Kunskapsöversikt: hot och våld i skolan: en enkätstudie bland lärare och elever*. Stockholm: Arbetsmiljöverket

Hammar, Tomas (2017) *invandrare*. Nationalencyklopedin
[<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/invandrare>. Hämtad 2017-04-26]

Henson, Billy, Pamela Wilcox, Bradford W. Reyns & Francis T. Cullen (2010) Gender, adolescent lifestyles, and violent victimization: Implications for routine activity theory. *Victims And Offenders*, 5 (4): 303-328

Hindberg, Barbro (2004) Barn och ungdomar som brottsoffer. I: Magnus Lindgren, Karl-Åke Pettersson & Bo Hägglund (red.) *Utsatta och sårbara brottsoffer*. Stockholm: Jure Förlag AB

Lalander, Philip & Thomas Johansson (2012) *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. 4., uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur

Lind, Rolf (2014) *Vidga vetandet*. Lund: Studentlitteratur

Lindgren, Magnus, Karl-Åke Pettersson & Bo Hägglund (2001) *Brottsoffer - Från teori till praktik*. Stockholm: Jure CLN AB

May, Tim (2011) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

McCollister, Kathryn E, Michael T French & Hai Fang (2010) The cost of crime to society: New crime-specific estimates for policy and program evaluation. *Drug And Alcohol Dependence*. 108 (1): 98-109

Prop. 1993/94:130. Ändringar i brottsbalken m.m. (ansvarsfrihetsgrunder m. m.)

SFS 1962:700 Brottsbalk

SFS 1942:740 Rättegångsbalk

SFS 2003:460 Lag om etikprövning av forskning som avser människor

Socialstyrelsen (2015) *Bedöma barns mognad för delaktighet Kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt tandvården*. Artikelnummer 2015-12-22
Stockholm: Socialstyrelsen

Statens medieråd (2015) *Ungar & medier 2015 - Fakta om barns och ungas användning och upplevelser av medier*. Stockholm

Statistiska centralbyrån SCB (2002) *MIS: Personer med utländsk bakgrund, Riktlinjer för redovisning i statistiken*. Örebro: SCB-Tryck

Statistiska centralbyrån SCB (2017a) *Antal personer efter region, utländsk/svensk bakgrund och år* [<http://www.statistikdatabasen.scb.se/sq/31460>. Hämtad 2017-04-26]

Statistiska centralbyrån SCB (2017b) *Antal personer efter utländsk/svensk bakgrund och år* [<http://www.statistikdatabasen.scb.se/sq/31459>. Hämtad: 2017-04-26]

Statistiska centralbyrån SCB (2017c) *Antal personer efter region, utländsk/svensk bakgrund, ålder och år* [<http://www.statistikdatabasen.scb.se/sq/31461>. Hämtad: 2017-04-26]

Statistiska centralbyrån SCB (2017d) *Statistik beskriver verkligheten*. [http://www.scb.se/sv_/Dokumentation/Statistikguiden/Introduktion-till-statistik/Statistik-beskriver-verkligheten/. Hämtad: 2017-03-21]

Statistiska centralbyrån SCB (2017e) *Definitioner för färdiga tabellpaket*. [<http://www.scb.se/paketdef/>. Hämtad: 2017-04-16]

Strohmeier, Dagmar, Antti Kärnä & Christina Salmivalli (2011) Intrapersonal and Interpersonal Risk Factors for Peer Victimization in Immigrant Youth in Finland. *Developmental Psychology*, 47 (1): 248-258

Svensk nationell datatjänst SND (2017) [<https://snd.gu.se/en>. Hämtad 2017- 03-21]

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska Principer Inom Humanistisk-Samhällsvetenskaplig Forskning* Stockholm: Vetenskapsrådet

Von Hofer, Haans (2000) Crime statistics as constructs: The case of swedish rape statistics, *European Journal On Criminal Policy And Research*. 8 (1): 77-89

Wenneberg, Sören Barlebo (2010) *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber

Zaykowski, Heather, & Campagna, Lena (2014) Teaching Theories of Victimology, *Journal Of Criminal Justice Education*, 25 (4): 452-467

7.1 Rättsfall

NJA 1993 s. 553